

Ruimte om vooruit te komen

De kracht van pleinen in buurten en wijken

Ruimte om vooruit te komen

Pleinen en onderzoek

Bij de aanpak van pleinen speelt het vergaren van kennis en informatie een belangrijke rol.

Hierbij kan gedacht worden aan het aantal en het soort gebruikers van het plein, het aantal inwoners in de wijk, de economische vitaliteit van het plein of de wijk en de positie van het plein ten opzichte van de buurt of de stad. Van belang is ook informatie over de verschillende betrokkenen: hun plaats binnen het samenwerkingsverband, hun doelstellingen en de onderlinge verhoudingen tussen betrokkenen.

Voorafgaand, tijdens en na de aanpak van het plein is het van belang op geregelde basis de 'temperatuur' van het plein te meten; welke signalen worden er over het plein of de buurt afgegeven? Onderzoek verdient daarom een belangrijke positie binnen dit proces. In deze notitie wordt ingegaan op die rol aan de hand van drie paragrafen:

1. De rol van onderzoek binnen het proces van de aanpak van pleinen.
2. Voorstel voor een Nulmeting, Eindmeting en Procesevaluatie.
3. Voorstel voor een signaleringssysteem: het *Early Warning System*.

1. De rol van onderzoek binnen het proces van de aanpak van pleinen

Onderzoek wordt vaak gezien als een instrument voor verkenning en evaluatie op vaste momenten in een proces. Voorafgaand, om de uitgangspositie te bepalen; tussentijds, om te bepalen of en waar er sturing nodig is; en als afsluiting met de vraag of de doelstellingen behaald zijn. Op die momenten wordt een extern onderzoeksteam ingeschakeld om vanaf de zijlijn vragen te beantwoorden die door het projectteam zijn opgesteld. Deze werkwijze volstaat echter niet binnen een complex project als de aanpak van een plein. Het proces zelf, een samenwerkingsverband met vele betrokkenen en het belang van langdurige, permanente sturing op het plein vergen een andere visie op onderzoek. De onderzoeker is van de start tot het einde proactief en nauw betrokken, maar ook terughoudend en bescheiden.

1.1 De rol van onderzoek

Onderzoek heeft een faciliterende rol binnen de aanpak van pleinen. Hiertoe is een zorgvuldig omschreven zakelijke opdracht verleend door de aangestelde projectleider uit het samenwerkingsverband. Binnen deze opdracht ondersteunen de onderzoekers verschillende betrokkenen uit het samenwerkingsverband: de projectleider, bewoners, enzovoorts.

De onderzoekers staan als trouwe partners naast het samenwerkingsverband en adviseren hen tijdens het *gehele* proces (zowel gevraagd als ongevraagd). Door de afspraken die beschreven staan in de opdrachtverstrekking, is duidelijk wat van de onderzoekers verwacht wordt en wat de onderzoekers kunnen leveren aan informatievergaring en kennis. Ook wordt er een afbakening gemaakt tussen het werk van een onderzoeker en de opdrachtverstrekker. De wisselwerking tussen het samenwerkingsverband en de onderzoekers maakt dat het samenwerkingsverband beslissingen kan nemen over de aanpak van het plein en de manier van samenwerken. De onderzoeker fluistert niets in, maar heeft een terughoudende rol. Deze terughoudendheid houdt echter geen passiviteit in, maar omsluit een proactieve, anticiperende houding in het leveren van kennis en advies met betrekking tot de pleinaanpak zelf en het proces dat ervoor nodig is om tot een aanpak te komen en deze uit te voeren. Binnen dit proces speelt ook de rol van onderzoek: opstellen van vraag- en doelstellingen, de momenten van informatievergaring en het inzetten van bestaande kennis.

1.2 De onderzoeker vanaf het begin tot het einde nauw betrokken

Een onderzoeker wordt bij voorkeur bij het proces betrokken zodra een pleinbetrokkene urgentie voelt om actie te ondernemen op een plein en hiervoor een samenwerkingsverband wil oprichten.

De onderzoeker kan ondersteunen met het in kaart brengen van alle

pleinbetrokkenen, hun wensen voor het plein en de feitelijke pleinsituatie. Het (startende) samenwerkingsverband en de onderzoeker maken op dat moment afspraken, zodat ieders verwachtingen expliciet gemaakt worden. Gedurende het proces levert de onderzoeker signalen, informatie en kennis ten behoeve van de aanpak en het proces. Aan het einde van het proces wordt er met behulp van onderzoek teruggeblikt op de gehele periode (zowel qua aanpak als procesmatig). Deze terugblik heeft als doel geleerde lessen boven water te krijgen, die van praktisch nut zijn voor het samenwerkingsverband (inclusief pleinwerkers) die ook na het afronden van het project nog aan het plein werken.

De inzet van onderzoek is daarmee gedurende de tijd van het hele project, op verschillende momenten en middels diverse methoden, van belang voor de wijze waarop de aanpak en het proces vorm krijgt.

1.3 Onderzoeksmethoden als activerende instrumenten

Bij projecten als een pleinenproject is het noodzakelijk om gebruik te maken van methoden die rekening houden met en inzicht geven in de complexiteit. Dit vraagt om het gebruik van kwantitatieve onderzoeksmethoden en meerdere kwalitatieve dataverzamelmethode als observatie, diepte-interviews, participatie en informele gesprekken. Middels deze methoden is het mogelijk om goed naar een plein te kijken en de sociale processen op en rond een plein zichtbaar te maken.¹ Bovendien worden de betrokkenen uit het samenwerkingsverband middels deze methoden geactiveerd omdat ze zelf onderdeel van het onderzoek uitmaken.

Het samenwerkingsverband heeft belang bij informatie over de betrokkenheid en instemming van de verschillende betrokkenen. Hiervoor kan een methode als 'waardierend vernieuwen' worden ingezet. Daarbij formuleren alle betrokken partijen, voorafgaand aan het ontwikkelen van de doelstellingen, hun wensen over de te bereiken resultaten. Tegelijkertijd geven zij aan welke rol zij zelf kunnen en willen spelen in het realiseren daarvan. Het waardierend vernieuwen faciliteert daarmee de vormgeving van de aanpak en het proces.

Het pleinenproject heeft meer nodig dan een eenmalige verkenning. Omdat de situatie op en rond het plein tijdens het proces van de aanpak voortdurend verandert, is aanhoudende sensitiviteit voor signalen vanaf het plein van groot belang. Deze signalen geven aan waar meer aandacht nodig is om van de aanpak van het plein een succes te maken: moet er gewerkt worden aan de bodem van het plein (schoon & heel, veiligheid)? Worden de kansen op het plein voldoende benut? Moet er gewerkt worden aan de procesfactoren; de betrokkenheid of activiteit van het samenwerkingsverband? Is de

---

¹ Op en rond pleinen zijn vele partijen werkzaam. Te denken valt aan bewoners, ondernemers, corporaties, gemeente, politiek, vastgoedeigenaren, verbodingsregisseurs, pleinmanagers en wijkagenten. Deze partijen hebben allemaal invloed op het verloop van het project. Inzicht in de belangen, werk- en communicatiewijzen van, en onderlinge verhoudingen tussen deze partijen is van groot belang voor de sturing van het proces en de wijze van communiceren met de betrokkenen.

communicatie richting bewoners voldoende? Om deze signalen op te vangen kan gebruik gemaakt worden van een signaleringssysteem, zoals is voorgesteld in paragraaf drie.

Als er op basis van de signalen wordt besloten dat er extra aandacht nodig is, kan een onderzoeker ondersteunen met behulp van kennis en informatie. Het onderwerp van aandacht is bepalend voor de methoden die ingezet worden, maar de voorkeur gaat uit naar methoden ter activatie van het samenwerkingsverband, waarvan het waardierend vernieuwen een voorbeeld is. Deze activatie is belangrijk voor het bereiken van een hoge betrokkenheid en instemming.

2. Voorstel voor een Nulmeting, Eindmeting en Procesevaluatie

Om de rol van de onderzoeker te verduidelijken, worden in deze paragraaf twee metingen en een evaluatie voorgesteld en toegelicht. Deze metingen en de evaluatie spelen een belangrijke rol binnen een pleinenproject.

2.1 De nulmeting

Middels een nulmeting wordt de feitelijke situatie op een plein beschreven (zie hoofdstuk 2, 'Een plek in de wijk'). Deze beschrijving vindt plaats voor aanvang van het project en helpt te 'kijken' naar het plein zoals dit werkelijk is. Met behulp van de beschrijving van het plein (en bijvoorbeeld sessies waarderend vernieuwen) kan het samenwerkingsverband een visie met meetbare, haalbare doelstellingen opstellen. Op basis van deze visie wordt de strategie met bijbehorende werkplannen uitgewerkt. De nulmeting is dus belangrijk voor het ontwikkelen van de aanpak van het plein en het proces dat belopen gaat worden om tot een succesvolle aanpak te komen.

De beschrijving van het plein (als resultante van de nulmeting) vormt tevens het vergelijkingsmateriaal voor de beschrijving van het plein na afloop van het project (eindmeting).

Opdrachtgever voor de nulmeting (en de eindmeting) is het samenwerkingsverband. Op die manier heeft het faciliterende onderzoek direct verankering gekregen binnen de aanpak van het plein.

2.1.1 Onderzoeksvraag nulmeting pleinenproject

Tijdens een pleinenproject wordt gewerkt met bijvoorbeeld de volgende onderzoeksvraag: Hoe is het gesteld met het plein als we kijken naar de ontmoetingsfunctie, de verblijffunctie, de productiefunctie en de gebruiksfunctie?²

Goede handvatten voor het opstellen van een onderzoeksvraag voor een nulmeting worden gegeven door de PPS-beoordelingslijst (Project for Public

---

² Indicatoren per functie:

Ontmoetingsfunctie (contacten sociaal-cultureel binnen en buiten): Plein als ontmoetruimte, druktebeeld verschillende dagdelen, ervaringen overlast, inrichting, ruimte op het plein, behoefte activiteiten, winkels.

Verblijffunctie (functioneel gebruik van de woonomgeving, parkeren, spelen of groen): imago, uitstraling, toegankelijkheid, kwaliteit inrichting, onderhoudstoestand, groen, verkeer en parkeren, wensen vermaak.

Productiefunctie (economisch en maatschappelijk): ondernemingsgeest, investeringen, bouwkundige mogelijkheden, toekomstplannen, sponsoring activiteiten, veiligheid, opinie gebruik voorzieningen en regels.

Gebruiksfunctie (wonen): woongenot, toegevoegde waarde plein, gebruik plein, buurtbinding, ideale bewoning, wonen aan het plein.

Spaces). Deze beoordelingslijst beschrijft welke aspecten bepalen of een plein succesvol is. PPS noemt hiervoor 4 aspecten: *sociability, uses & activities, access & linkages, comfort & image*. PPS geeft zelfs mogelijkheden voor operationalisatie van deze vier aspecten.

2.1.2 Activerende methoden nulmeting pleinenproject

1. Bewonersonderzoek: schriftelijke enquête (ruime steekproef), (groeps)interviews (beperkte steekproef);
2. Gebruikersonderzoek: interviews onder voorbijgangers op het plein;
3. Ondernemersonderzoek: schriftelijke enquête onder alle ondernemers op (om) het plein en (groeps)interviews (beperkte steekproef);
4. Observaties naar het gebruik van het plein, aanlooproutes, gebruikte winkels en voorzieningen;
5. Het maken van films/ foto's van de huidige situatie van het plein;

2.2 De eindmeting

Middels een eindmeting wordt wederom een feitelijke situatie op een plein beschreven. Deze beschrijving vindt plaats na voltooiing van de aanpak (einde project). Met een eindmeting wordt er weer 'gekeken' naar het plein. Door de beschrijving van de eindmeting met de beschrijving van de nulmeting te vergelijken, wordt duidelijk welke ontwikkelingen een plein heeft doorgemaakt en welke resultaten er zijn behaald.

Bij het bekijken en interpreteren van de ontwikkelingen en behaalde resultaten wordt er bovendien een koppeling gemaakt naar de doelstellingen en de eventuele wijzigingen in de doelstellingen die gedurende het project zijn aangebracht. Terugkoppeling naar gewijzigde doelstellingen is enkel mogelijk indien deze aansluiten op de onderzoeksvraag en de gemeten indicatoren van de nulmeting.

2.2.1 Onderzoeksvraag en methoden eindmeting pleinenproject

De onderzoeksvraag van de eindmeting is dezelfde als de onderzoeksvraag uit de nulmeting: 'Hoe is het gesteld met het plein als we kijken naar de ontmoetingsfunctie, de verblijffunctie, de productiefunctie en de gebruiksfunctie?' Ook de methoden van de eindmeting zijn exact identiek aan de methoden uit de nulmeting.

2.3 Procesevaluatie

De aanpak van de pleinen is gestart met een initiatief en een nulmeting. Na het voltooiën van de aanpak zal een eindevaluatie plaatsvinden. Alles wat daartussen plaatsvindt is een proces. In dit proces worden doelstellingen, visies

en werkplannen opgesteld. Ook worden er inspanningen geleverd die effecten teweegbrengen. Het is belangrijk om het proces te evalueren en daarbij terug te koppelen naar de doelen en de effecten.

Procesevaluatie kan op twee manieren worden benaderd. De eerste benadering gaat over het beschrijven van het proces in chronologische volgorde. De tweede benadering gaat over de evaluatie van de proceseffecten.

2.3.1 Doel evaluatie van het chronologische proces

Bij het opstellen van een beschrijving van het chronologische proces wordt er een terugkoppeling

gemaakt naar de doelen en de effecten. Op die manier ontstaat er inzicht in de manier waarop resultaten zijn behaald. Hier kan het samenwerkingsverband op het plein of elders in het land van leren. Ook de rol die kennis en informatie tijdens het proces heeft gespeeld is hier van belang. Wat heeft kennis en informatie bijgedragen aan de stappen binnen het proces?

Het evalueren van het chronologische proces kan betrekking hebben op zowel activiteiten als projecten (die meerdere activiteiten kunnen bevatten).

2.3.1.1 Onderzoeksvraag evaluatie van het chronologische proces

Voor de evaluatie van de chronologische volgorde van het proces kan een kernachtige vraag worden gesteld: Wat zijn de succes- en faalfactoren van de gekozen stappen binnen het proces? Tijdens de evaluatie kunnen de volgende onderwerpen aan bod komen:

- De rol van gekozen activiteiten en het effect daarvan op het verloop van het proces;
- De rol van de wijze waarop activiteiten zijn uitgevoerd en het effect daarvan op het verloop van het proces;
- De wijze waarop deze activiteiten zich verhouden tot de fasen waarin zij zijn ingezet;
- De invloed van gekozen instrumenten op het verloop van het proces;
- De rol van de momenten waarop beslissingen zijn genomen, partijen zijn betrokken en activiteiten zijn uitgevoerd.

2.3.1.2 Onderzoeksmethode evaluatie van het chronologische proces

De beschrijvingen en het videomateriaal die zijn voortgekomen uit de nul- en eindmeting zijn prima instrumenten om de chronologische volgorde van het proces te bestuderen. Door de beschrijvingen en het videomateriaal naast elkaar te leggen wordt het voor betrokkenen uit het samenwerkingsverband mogelijk om in gesprek te gaan over de manier waarop het plein veranderd is. Er wordt tijdens deze gesprekken besproken of de ontwikkelingen van een plein te koppelen zijn aan de gestelde doelen, de visie en de werkplannen? En in hoeverre heeft kennis en informatie een rol gespeeld in het proces?

2.3.2. Doel evaluatie van proceseffecten

De tweede werkwijze van procesevaluatie betreft het bestuderen van de proceseffecten / leereffecten: de effecten die zijn voortgekomen uit het samenwerkingsproces; hetgeen over samenwerken is geleerd. Wat is er goed gegaan? Wat kan in de toekomst beter? Wat is nog onbekend? Het is van belang deze effecten te bestuderen omdat het samenwerkingsverband ook na het project nog aan de slag moet met het plein. Samenwerking is namelijk cruciaal voor het leveren van inspanningen binnen de gestelde condities om zodoende een gewenst maatschappelijk effect op het plein te behalen. Bovendien kunnen samenwerkingsverbanden elders in de stad of het land nog iets van de proceseffecten opsteken.

Bij het bestuderen van proceseffecten wordt er een terugkoppeling gemaakt naar de procesdoelen die aan het begin van het samenwerkingsverband zijn opgesteld en eventueel gaandeweg het project zijn aangepast. Deze procesdoelen hebben uiteraard betrekking op de samenwerking (de vorm, de houding, de betrokkenheid).

Proceseffecten kunnen op het niveau van activiteiten bestudeerd worden, maar ook op projectniveau. Voor beide niveaus zijn immers samenwerkingsverbanden en processen nodig.

Opdrachtgever voor de procesevaluatie is wederom het samenwerkingsverband. Hieruit kan worden opgemaakt dat het samenwerkingsverband zelf verantwoordelijk is voor het proces en de proceseffecten.

2.3.2.1 Onderzoeksvraag evaluatie van proceseffecten

Centrale vraag bij de evaluatie van proceseffecten is: Wat is er geleerd over samenwerken?

Tijdens de evaluatie kunnen de volgende onderwerpen aan bod komen:

- De rol van de betrokken partijen en het effect daarvan op het verloop van het proces;
- De rol van partijen die bewust of onbewust niet zijn betrokken en het effect daarvan op het verloop van het proces;
- De rol en de kwaliteit van samenwerkingsverbanden die zijn ontstaan voor en door het project en het effect daarvan op het verloop van het proces;
- De rol en de kwaliteit van communicatie tussen de betrokken partijen en de invloed hiervan op het verloop van het proces.

2.3.2.2 Onderzoeksmethode evaluatie proceseffecten

De proceseffecten / leereffecten kunnen bestudeerd worden aan de

hand van focusgroepsgesprekken met betrokkenen uit het samenwerkingsverband. In deze focusgroepen zitten ongeveer acht betrokkenen die onder begeleiding van een gespreksleider de samenwerking bespreken / bediscussiëren. Deze discussie kan aangezwengeld worden aan de hand van concrete voorbeelden over samenwerking uit het pleinenproject.

2.3.3 Koppeling naar signalering

Het is nuttig om een proces te evalueren nadat de aanpak van het plein voltooid is. Een plein is immers nooit af en het samenwerkingsverband zal in de toekomst nog praktisch aan de slag kunnen met de geleerde lessen.

Dat wil niet zeggen dat er niet al tijdens een proces geëvalueerd kan worden. Een aanpak kan immers uit verschillende projecten / inspanningen bestaan (die ook ieder weer een eigen proces hebben). Het is belangrijk om na iedere inspanning te evalueren en waakzaam te zijn voor de proceseffecten. Het expliciteren van deze proceseffecten kan het samenwerkingsverband (zeker de direct betrokkenen) op het plein vooruit helpen. Het *Early Warning System* is daarvoor een handig middel omdat het zich ook richt op de proceseffecten uit een samenwerkingsverband (zie paragraaf 3).

3. Voorstel voor een signaleringssysteem: het *Early Warning System*

3.1 Het belang van signaleren

In een pleinaanpak, waar een continue sensitiviteit voor signalen bestaat, kan gewerkt worden op basis van preventie. Deze preventieve aanpak behoudt de goede bodem die op het plein 'gelegd' is en benut de kansen die zich voordoen (Hoofdstuk 5, 'Ruimte om vooruit te komen'). Het benutten van kansen, ook wel meebewegen genoemd, helpt de betrokkenen bij het plein en daarmee ook het plein om vooruit te komen omdat er gewenste maatschappelijke effecten worden behaald.

Het op peil houden van een goede bodem en het benutten van kansen kost in de preventieve aanpak minder tijd en financiële middelen dan wanneer er vanaf niveau nul een bodem moet worden gelegd en moet worden gewerkt aan de aantrekkelijkheid van het plein. Toch zijn er pleinen die nagenoeg vanaf niveau nul opgebouwd moeten worden, zoals vier jaar geleden bij het Verdiplein, Pater van den Elsenplein, Dr. Struyckenplein en Edisonplein het geval was. Het 'leggen' van een goede bodem en het benutten van kansen om een aantrekkelijk plein te maken heeft overigens een langere werktijd dan vier jaar nodig. In vier jaar tijd is er op bovengenoemde pleinen gewerkt aan de veranderingen in organisatorische zaken en is de aandacht voor pleinen sterk toegenomen.

Volgens de planning is er in 2011 voor bovengenoemde pleinen een bodem 'gelegd' en zien de pleinen er aantrekkelijk uit. Om dat niveau te behouden blijft een continue sensitiviteit voor pleinsignalen nodig. Het *Early Warning System* is daarvoor een handig instrument.

3.2 Om welke signalen gaat het?

In een preventieve aanpak is het belangrijk om signalen op te pikken die enerzijds betrekking hebben op veranderingen in schoon & heel en veiligheid (bodem) en anderzijds op het ondernemersklimaat, activiteiten, enzovoorts (kansen).

Van belang zijn ook de signalen van veranderingen in de samenwerking op het plein. Deze geven inzicht in de mate van betrokkenheid bij en de houding tot het plein. Tevens zeggen deze signalen iets over de mate van instemming van de verschillende betrokkenen. Kortom, ze geven inzicht in de proceseffecten (zie 2.3.2).

3.3 Signaleren onder condities

Het *Early Warning System* moet aan een aantal condities voldoen om succesvol te zijn.

1. Er moeten relevante signalen afgegeven worden. Een signaal is relevant wanneer het een verandering in het bodem leggen, de kansen of de samenwerking op het plein aangeeft. Deze relevante gegevens kunnen zowel een objectief karakter hebben (registratie van gegevens) als een subjectief karakter (verhalen uit de buurt).
2. De signalen moeten (uiteindelijk) bij het samenwerkingsverband terechtkomen. Zij besluit er al dan niet iets mee doen.
3. Signalen dienen een activerend vermogen te hebben (ze moeten acties (kunnen) uitlokken).
4. Signalen worden frequent en structureel afgegeven.
5. Het systeem werkt eenvoudig. Er mag slechts een minimale hoeveelheid moeite en capaciteit nodig zijn voor het laten functioneren van het systeem. Een eenvoudig *Early Warning System* zorgt ervoor dat het aantrekkelijk blijft om het systeem te raadplegen / gebruiken, waardoor het oppikken van signalen min of meer gegarandeerd is.

3.4 Signaleren op twee niveaus

Het signaleren kan op twee niveaus plaatsvinden: op stedelijk niveau en buurtniveau.

3.4.1. Signaleren op stedelijk niveau

Het signaleren op stedelijk niveau houdt in dat er voor alle pleinen in de stad een continue aandacht bestaat voor veranderingen. Bovendien kunnen pleinen onderling vergeleken worden. Het helpt bestuurders bepalen op welke pleinen er een aanpak nodig is en op welke pleinen geen speciale aandacht wordt gericht.

Omdat er een sterke wisselwerking bestaat tussen het plein en de buurt, is het belangrijk de signalen te plaatsen in de context van de buurtmonitor.

3.4.2 Signaleren op buurtniveau

Het plein is onlosmakelijk verbonden met de buurt. Wanneer een samenwerkingsverband met een plein of buurt aan de slag wil, is het van belang signalen over het plein of de buurt op te vangen. Deze signalen geven informatie: met welke zaken op het plein gaat het goed, aan welke zaken moet er gewerkt worden? Waar moeten de prioriteiten in de aanpak liggen? Hoe ontwikkelt een plein of een buurt zich over de tijd? En op welke manier beïnvloeden het plein en de buurt elkaar?

3.5 Werkwijze Early Warning System

Het *Early Warning System* vangt verschillende soorten signalen op. Enerzijds objectieve versus subjectieve signalen. Anderzijds pleinsignalen versus buurtsignalen. Welke signalen opgepikt moeten worden, is afhankelijk van de situatie en het samenwerkingsverband op het plein. Het *Early Warning System* is dus een flexibel systeem.

3.5.1. Typen signalen

Objectieve signalen zijn kwantificeerbaar en over de tijd te volgen. Zodoende ontstaat inzicht in veranderingen op het plein of in de buurt. Subjectieve signalen kennen hun basis in belevingen. De subjectieve signalen geven het verhaal achter de objectieve signalen.

Pleinsignalen geven inzicht in de situatie op het plein. Buurtsignalen geven inzicht in de situatie in de buurt, inclusief het plein. In onderstaand figuur staan enkele voorbeelden van signalen gepresenteerd.

	<i>Pleinsignaal</i>	<i>Buurtsignaal</i>
<i>Objectief signaal</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal en soort bezoekers op het plein - Aantal en soort ondernemers op het plein; omzetcijfers - WOZ-waarden - Geregistreerde klachten - Mutaties woningen en winkels	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal en samenstelling inwoners in de buurt - Inkomensniveau van de buurt - Investerings in de buurt
<i>Subjectief signaal</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Veiligheidsgevoelens tijdens bezoek aan het plein - Evaluaties activiteiten / inspanningen (input - output)	<ul style="list-style-type: none"> - Verhalen van of over buurtbewoners

3.5.2 Verzamelen en presenteren van objectieve signaleringsdata

De objectieve signaleringsdata worden verzameld via een kennisteam en een digitale enquête. Het kennisteam bestaat uit pleinbetrokkenen die (gemakkelijk) toegang hebben tot signaleringsdata. Denk hierbij aan een ondernemer die toegang heeft tot zijn omzetcijfers en een wijkagent die toegang heeft tot buurtverhalen, meldingen en criminaliteitscijfers. De samenstelling van het kennisteam is belangrijk. Het ontbreken van belangrijke betrokkenen in het kennisteam kan leiden tot het mislopen van signalen.

Deze betrokkenen kunnen onderdeel uitmaken van het samenwerkingsverband, maar dat is geen voorwaarde.

De leden van kennisteam ontvangen minimaal eens in de drie maanden een korte digitale enquête. In deze enquête wordt hen gevraagd de voor hun bekende, makkelijk toegankelijke signaleringsdata in te vullen. Met de digitale

enquête wordt dus geen nieuwe informatie verzameld, maar wordt reeds bestaande informatie zichtbaar gemaakt. De digitale enquête is een flexibel instrument omdat de vragen worden toegespitst op de wijze van betrokkenheid tot het plein.

De objectieve signaleringsdata worden gepresenteerd op de website van het plein en zijn in het geheel toegankelijk voor het samenwerkingsverband, maar ook gedeeltelijk voor personen buiten het samenwerkingsverband. (Welke signaleringsdata gepresenteerd worden is afhankelijk van de signalen die zijn opgenomen in het *Early Warning System*). Voor het actualiseren van de op de website gepresenteerde signaleringsdata zal slechts een minimale inspanning nodig zijn.

3.5.3 Verzamelen en presenteren van subjectieve signaleringsdata

Iedereen kan de website van het plein bezoeken. Bewoners, ondernemers, pleinwerkers, enzovoorts kunnen er via een forum met elkaar in dialoog over het plein. Zij kunnen dan ook in gesprek over de gepresenteerde objectieve signaleringsdata en de eerstelijns werkers uit het samenwerkingsverband kunnen ermee aan de slag! Bovendien bestaat er ruimte op de website om vragen over het plein te stellen en pleinverhalen te schrijven. De website stimuleert daarmee ook de betrokkenheid tot het plein.

Voor de pleinbetrokkenen die hun verhaal over het plein kwijt willen, maar geen internet kunnen gebruiken, is er op het plein een brievenbus. De verhalen worden, indien gewenst, op de website geplaatst.

3.5.4. De website en het samenwerkingsverband op buurtniveau

Het samenwerkingsverband heeft via de website toegang tot de objectieve en subjectieve signaleringsdata. Op basis van de gepresenteerde informatie op de website kan het samenwerkingsverband beslissen wat goed gaat en welke zaken op het plein ondersteuning nodig hebben om een goede bodem op het plein te behouden of het plein aantrekkelijker te maken.

Het samenwerkingsverband heeft de verantwoordelijkheid voor de samenwerking en de betrokkenheid. Om signalen te blijven ontvangen, dienen zij betrokkenheid te activeren. Het *Early Warning System* is hiervoor een goed instrument. Het kennisteam wordt geactiveerd middels de enquête en de website nodigt pleinbetrokkenen uit tot meedenken, discussiëren en handelen.

3.6 Pilot study

Het *Early Warning System* is ontwikkeld met de kennis die is opgedaan tijdens de aanpak van de vier pleinen in Breda en Tilburg. Tijdens de aanpak bleek dat continue sensitiviteit voor pleinsignalen heel belangrijk is voor het behouden van een goede bodem op het plein en het maken van een aantrekkelijk plein.

Het *Early Warning System* is een innovatief instrument. De werking ervan zal nog nader bestudeerd moeten worden aan de hand van een *pilot-study*.

Daarbij spelen de volgende vragen een rol: Welke signaleringsdata moeten er opgenomen worden in het systeem? Welke signaleringsdata zijn gemakkelijk te verzamelen? Welke data geven een goed beeld van het plein? Welke data kunnen veranderingen op het plein weergeven? Welke data voorspellen verdere veranderingen?

Het *Early Warning System* heeft een flexibel karakter. Het is een concept voor een methode dat nog niet geheel uitgewerkt is. Zodoende is het voor ieder plein mogelijk om een unieke set signaleringsdata op te nemen. Deze moeten dan wel weer getest worden in een *pilot-study*.